

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کلیه امتیازهای این پایان نامه به دانشگاه بوعلی سینا همدان تعلق دارد. در صورت استفاده از تمام یا بخشی از مطالب این پایان نامه در مجلات، کنفرانس ها و یا سخنرانی ها باید نام دانشگاه بوعلی سینا یا استاد راهنمای پایان نامه و نام دانشجو با ذکر مأخذ و ضمن کسب مجوز کتبی از دفتر تحصیلات تکمیلی دانشگاه ثبت شود، در غیر اینصورت مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت. درج آدرس های ذیل در کلیه مقالات خارجی و داخلی مستخرج از تمام یا بخشی از مطالب این پایان نامه در مجلات ، کنفرانس ها و یا سخنرانی ها الزامی می باشد.

..... , Bu- Ali Sina University, Hamedan, Iran

مقالات خارجی

..... ، گروه ، دانشکده دانشگاه بوعلی سینا ، همدان

مقالات داخلی

دانشگاه بوعلی سینا
دانشکده ی ادبیات و علوم انسانی
گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه جهت دریافت درجه ی کارشناسی ارشد

موضوع پایان نامه:

بررسی زمینه های غنایی سبک هندی در غزلیات حافظ

استاد راهنما:

دکتر مهدی شریفیان

استاد مشاور:

دکتر علی محمدی

دانشجو:

کمال رضایی شعبان

۱۱ مهر ۱۳۹۰

با تمام ناچیزی‌اش تقدیم به

مادرم

«من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق»

حمد و سپاس، پروردگاری را سزد که بندگان از وصف کمالات و شمارش نعماتش ناتوانند؛ پروردگاری که مرغ دورپرواز اندیشه را نیروی پرگشودن به قاف قربتش نیست، نه افق کرانه‌ی ناپیدای شناخت صفاتش را انجامی است نه توصیف ذات پاکش را فرجامی.

سپاس فراوان راهنمایان و استادان را که وارثان پیامبرانند و دوستداران تعالی انسان. در اینجا لازم می‌دانم از استاد راهنما آقای دکتر مهدی شریفیان و استاد مشاور خود آقای دکتر علی محمدی که در نگارش این پایان‌نامه صبورانه و مجدانه یاری‌ام دادند کمال تشکر و سپاس را داشته باشم.

همچنین بر خود فرض می‌دانم از آقای دکتر کاووس حسن‌لی و خانم دکتر زرین واردی از استادان دانشگاه شیراز که در نوشتن این پایان‌نامه از هیچ یاری‌ای دریغ نکردند و از آقای دکتر قهرمان شیری و آقای دکتر پورنامداریان که با روی باز پاسخ‌گوی سؤالات این‌جانب بودند، مراتب تشکر را به جای آورم.

و با سپاس از همه‌ی معلمان و استادان فرهیخته که چگونه زیستن و چگونه اندیشیدن را به من آموختند و مرا از فضیلت و معرفت جام‌ها نوشاندند، هستی‌شان پر بار و روزهایشان همواره آفتابی. و با سپاس فراوان از پدر و مادرم که با صبر و تلاش یاری‌ام نمودند تا در کوچه باغ‌های معرفت گام بردارم، هستی‌شان سبز و قامتشان برافراشته باد.

دانشگاه بوعلی سینا

مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی

عنوان:

بررسی زمینه‌های غنایی سبک هندی در غزلیات حافظ

نام نویسنده: کمال رضایی شعبان

نام استاد/اساتید راهنما: دکتر مهدی شریفیان

نام استاد/اساتید مشاور: دکتر علی محمدی

گروه آموزشی: زبان و ادبیات فارسی

دانشکده: ادبیات و علوم انسانی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد

گرایش تحصیلی:

رشته تحصیلی: زبان و ادبیات فارسی

تعداد صفحات: ۱۷۱

تاریخ دفاع: ۹۰/۷/۱۱

تاریخ تصویب: ۸۹/۱۰/۵

چکیده:

اشعار حافظ نفوذ فوق‌العاده‌ای در اشعار شعرای پس از خود داشته است، به طوری که این تأثیرگذاری را می‌توان از عهد پس از وی تاکنون دنبال کرد و همین امر وی را شاعری پرآوازه و مطرح در تاریخ ادبیات ما ساخته است.

ویژگی‌ها و مضامین و عناصر غنایی اشعار حافظ در اشعار شاعران پس از وی از جمله صائب تبریزی که به سرایش غزل نامبردارند، حضوری چشم‌گیر دارد.

شاعران سبک هندی ضمن نوآوری در شعرگویی به این شیوه و دارا بودن ویژگی‌های خاص شعری خود، از تتبع و تأثیرپذیری و نظیره‌گویی بر اشعار شاعران پیش از خود به ویژه حافظ غافل نبودند. همین امر باعث گردید که سبک هندی دنباله‌ی منطقی سبک عراقی به حساب آید و عملاً از سنت شعرگویی قدما در سبک جدید - به ویژه در مضامین شعر غنایی که احساسات و عواطف مشترک اغلب شاعران در ادوار مختلف ادب فارسی موضوع آن بوده است - فاصله چندانی پیدا نکند.

در این تحقیق اشعار حافظ به عنوان شاعری مؤثر در پیدایش سبک هندی به لحاظ عناصر و درون‌مایه‌های غنایی - البته به صورت کلی و نه جزء به جزء - مورد مطالعه قرار می‌گیرد و سپس با ارائه نمونه‌هایی از شاعر بزرگ این سبک: صائب، نشان داده می‌شود که در اشعار وی زمینه‌های غنایی اشعار حافظ که شامل انواع و مضامین و عناصر غنایی می‌باشد، با شدت و ضعفی دیده می‌شود.

واژه‌های کلیدی: سبک عراقی، سبک هندی، شعر غنایی، انواع، مضامین، عناصر، حافظ، صائب

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱- فصل اول: کلیات پژوهش	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- بیان مسئله	۴
۳-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش	۴
۴-۱- اهداف پژوهش	۵
۵-۱- فرضیه‌های پژوهش	۵
۶-۱- روش پژوهش	۵
۲- فصل دوم: پیشینه‌ی پژوهش (ادبیات غنایی و سبک هندی)	۶
۱-۲- ادبیات غنایی	۸
۱-۱-۲- شعر غنایی	۸
۱-۱-۱-۲- سابقه‌ی شعر غنایی در جهان	۸
۲-۱-۱-۲- ادب غنایی در ایران	۹
۲-۱-۲- تعریف غزل	۱۰
۱-۲-۱-۲- تقسیم‌بندی غزل از نظر مفهوم	۱۱
۲-۱-۱-۲- غزل به مفهوم اشعار ملحون	۱۱
۲-۱-۲-۱-۲- غزل به معنی تغزل قصیده	۱۲

- ۱۳ ۲-۱-۲-۱-۳- غزل به معنای امروز
- ۱۳ ۲-۱-۳- سیر غزل فارسی تا عصر صفوی
- ۲۲ ۲-۱-۳-۱- حافظ و شاعران پیشین
- ۲۳ ۲-۱-۳-۲- سبک هندی و تأثیرپذیری از حافظ
- ۲۶ ۲-۱-۳-۳- تأثیر حافظ در ادبیات بعد از خود
- ۲۷ ۲-۲- سبک هندی
- ۳۳ ۲-۱-۲- ویژگی‌های سبک هندی
- ۴۱ ۳- فصل سوم: روش پژوهش
- ۴۲ ۳- روش پژوهش
- ۴۴ ۴- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها
- ۴۶ ۴-۱- بررسی انواع شعر غنایی در اشعار حافظ و نمود آن در سبک هندی با تکیه بر صائب ...
- ۴۶ ۴-۱-۱- مدح
- ۴۸ ۴-۱-۲- مرثیه
- ۵۰ ۴-۱-۳- شکوائیه / بثّ الشکوی
- ۵۲ ۴-۱-۴- خمریه
- ۵۳ ۴-۱-۴-۱- ساقی نامه
- ۵۴ ۴-۱-۴-۲- مغنی نامه
- ۵۶ ۴-۱-۵- هجو، هزل، طنز (شعر انتقادی)

- ۵۹ ۶-۱-۴ اشعار دینی
- ۶۱ ۷-۱-۴ مناظره
- ۶۲ ۸-۱-۴ ماده تاریخ
- ۶۴ ۹-۱-۴ تهنیت
- ۶۵ ۱۰-۱-۴ اشعار عامیانه و محلی (folklore)
- ۶۷ ۱۱-۱-۴ فخریه یا مفاخرات
- ۶۹ ۱۲-۱-۴ اشعار وصفی
- ۷۰ ۱۳-۱-۴ تمنی و ترجی
- ۷۲-۲-۴ بررسی مضامین شعر غنایی در اشعار حافظ و نمود آن در سبک هندی با تکیه بر صائب
- ۷۲ ۱-۲-۴ عشق
- ۷۶ ۲-۲-۴ عرفان
- ۷۹ ۳-۲-۴ خدا
- ۸۱ ۴-۲-۴ فلسفه
- ۸۳ ۵-۲-۴ انسان
- ۸۴ ۶-۲-۴ اخلاق
- ۸۷ ۷-۲-۴ بدبینی
- ۸۸ ۸-۲-۴ غم
- ۸۹ ۹-۲-۴ فراق

- ۹۰ بی‌اعتباری دنیا ۱۰-۲-۴
- ۹۱ دم غنیمت شمردن ۱۱-۲-۴
- ۹۲ یاد روزگار وصل و جوانی ۱۲-۲-۴
- ۹۴ سیاست ۱۳-۲-۴
- ۹۷-۳-۴ بررسی عناصر شعر غنایی در اشعار حافظ و نمود آن در سبک هندی با تکیه بر صائب..
- ۹۸ اشخاص ۱-۳-۴
- ۹۸ معشوق ۱-۱-۳-۴
- ۹۹ جنسیت معشوق ۱-۱-۱-۳-۴
- ۱۰۱ صفات معشوق ۲-۱-۱-۳-۴
- ۱۰۳ زیبایی‌های معشوق ۳-۱-۱-۳-۴
- ۱۰۴ عاشق ۲-۱-۳-۴
- ۱۰۵ عشاق انسان ۱-۲-۱-۳-۴
- ۱۰۵ عشاقی که واقعیت تاریخی دارند ۱-۱-۲-۱-۳-۴
- ۱۰۶ عشاقی که واقعی بودن آنها محل تردید است ۲-۱-۲-۱-۳-۴
- ۱۰۶ عشاقی که منشأ قرآنی دارند ۳-۱-۲-۱-۳-۴
- ۱۰۷ عشاق اسطوره‌ای ۴-۱-۲-۱-۳-۴
- ۱۰۷ عشاق غیر انسان ۲-۲-۱-۳-۴
- ۱۰۸ صفات عاشق ۳-۲-۱-۳-۴

- ۱۱۱ ۳-۱-۳-۴- شخصیت‌های مطرح در شعر غنایی
- ۱۱۱ ۱-۳-۱-۳-۴- پیرِ مغان
- ۱۱۲ ۲-۳-۱-۳-۴- ترسابچه / مغ‌بچه
- ۱۱۳ ۳-۳-۱-۳-۴- ساقی
- ۱۱۵ ۴-۳-۱-۳-۴- زاهد
- ۱۱۶ ۵-۳-۱-۳-۴- صوفی
- ۱۱۷ ۶-۳-۱-۳-۴- محتسب
- ۱۱۸ ۷-۳-۱-۳-۴- رند
- ۱۲۱ ۲-۳-۴- زمان در شعر غنایی
- ۱۲۱ ۱-۲-۳-۴- صبح
- ۱۲۳ ۲-۲-۳-۴- شب
- ۱۲۴ ۳-۲-۳-۴- بهار
- ۱۲۵ ۴-۲-۳-۴- زمان مبهم
- ۱۲۶ ۳-۳-۴- مکان در شعر غنایی
- ۱۲۶ ۱-۳-۳-۴- مکان مبهم
- ۱۲۷ ۲-۳-۳-۴- خرابات
- ۱۲۹ ۳-۳-۳-۴- دیرِ مغان
- ۱۳۱ ۴-۳-۳-۴- صومعه

- ۱۳۲ خانقاه - ۵-۳-۳-۴
- ۱۳۳ میخانه - ۶-۳-۳-۴
- ۱۳۴ طبیعت - ۴-۳-۴
- ۱۳۴ باد - ۱-۴-۳-۴
- ۱۳۶ بو - ۲-۴-۳-۴
- ۱۳۶ خاک کوی دوست - ۳-۴-۳-۴
- ۱۳۷ باغ و سبزه - ۴-۴-۳-۴
- ۱۳۸ گل‌ها - ۵-۴-۳-۴
- ۱۳۸ نرگس - ۱-۵-۴-۳-۴
- ۱۳۸ بنفشه - ۲-۵-۴-۳-۴
- ۱۳۹ لاله - ۳-۵-۴-۳-۴
- ۱۴۱ سوسن - ۴-۵-۴-۳-۴
- ۱۴۱ گل (گل سرخ) و نسرين - ۵-۵-۴-۳-۴
- ۱۴۲ درخت‌ها - ۶-۴-۳-۴
- ۱۴۲ سرو - ۱-۶-۴-۳-۴
- ۱۴۲ صنوبر - ۲-۶-۴-۳-۴
- ۱۴۳ شمشاد - ۳-۶-۴-۳-۴
- ۱۴۳ موسیقی و سازها - ۵-۳-۴

۱۴۴	نی ۱-۵-۳-۴
۱۴۴	چنگ ۲-۵-۳-۴
۱۴۴	رباب ۳-۵-۳-۴
۱۴۵	عود / بریط ۴-۵-۳-۴
۱۴۶	ارغنون ۵-۵-۳-۴
۱۴۶	دف ۶-۵-۳-۴
۱۴۸	سماع ۶-۳-۴
۱۵۰	شراب و افیون ۷-۳-۴
۱۵۲	سلاح‌ها ۸-۳-۴
۱۵۲	کمند ۱-۸-۳-۴
۱۵۳	کمان ۲-۸-۳-۴
۱۵۳	ناوک ۳-۸-۳-۴
۱۵۴	تیر ۴-۸-۳-۴
۱۵۵	۵- فصل پنجم: نتیجه‌گیری
۱۶۶	فهرست منابع

۱- فصل اول

کلیات پژوهش

سبک‌های مختلف ادب فارسی همانند حلقه‌های زنجیر به هم پیوستگی دارند و هیچ سبکی بی-ارتباط با سبک پیش و پس از خود نبوده و نیست بلکه رابطه‌ای دوسویه بین آنها برقرار است؛ بدین معنی که یک سبک ادبی که در دوره‌ای خاص رایج است، از سبک شعری پیش از خود تأثیر پذیرفته و متعاقباً بر سبک شعری بعد از خود نیز تأثیر می‌گذارد.

سبک هندی که دوره‌ای حدود ۲۵۰ ساله را در ادب فارسی به خود اختصاص داده است بی‌تأثیر از سبک عراقی که پیش از آن رایج بود و بدون تأثیر بر سبک دوره‌ی بازگشت که بعد از آن رواج یافت، نیست. بدیهی‌است شاعرانی که در محدوده‌ی زمانی معینی به سرایش شعر می‌پردازند تقریباً دارای اندیشه‌های نزدیک به یک‌دیگرند و ویژگی‌های شعری رایج در دوره‌ی آنان خط مشی سبک دوره‌ای را ترسیم می‌کند، با این وجود همه‌ی شاعرانی که در یک دوره‌ی معینی زندگی می‌کنند و در سبک خاصی نیز شعر می‌سرایند، دارای درجه و مرتبه‌ی واحدی نیستند، بعضی از آنها با نبوغ خدادادی و پرورش استعداد و هنر فطری خود به عنوان چهره‌ای متمایز در دوره‌ای خاص جلوه‌نمایی می‌کنند و توجه مخاطبان و دیگر شعرا را بیشتر به جانب خود جلب می‌نمایند. حافظ یکی از آن ستاره‌های درخشان ادب فارسی است که در آسمان سبک عراقی خوش درخشیده و نور خیره‌کننده‌اش چشمان شاعران پس از خودش را خیره کرده و توجه آنها را به جانب خود جلب نموده است.

حافظ با نبوغ خاصی که داشت خود را به عنوان شاعری برجسته در دوره‌ی خود مطرح ساخت و با ابتکاراتی که در اشعار خود جلوه‌گر ساخته، آگاهانه یا ناآگاهانه سبکی را پایه‌ریزی کرده که امروزه به سبک هندی معروف است.

پرواضح است که شاعران دیگری نیز در ایجاد سبک هندی دخیل‌اند که از آن میان می‌توان به خاقانی، نظامی، کمال‌اسماعیل، خواجه، سلمان و امیرخسرو دهلوی از قدما و معاصرین حافظ اشاره کرد. البته این بدین معنی نیست که دیگر شعرا در تحوّل سبک عراقی به سبک هندی نقشی نداشته‌اند، بلکه بدین معنی است که نقش این شعرا نسبت به سایرین بیشتر و برجسته‌تر بوده است.

اما نشانه‌های آشکار و پنهان در اشعار شاعران سبک هندی و اشارات آنها به تأثیرپذیری ویژه‌ی خود از حافظ به ویژه شاعر استاد این سبک؛ صائب تبریزی، نشانگر این واقعیت است که حافظ در شکل‌دادن و جهت‌دهی به سبک هندی سهم بیشتری را نسبت به دیگر شعرا داشته است و این کاملاً طبیعی است، زیرا حافظ به دلیل ممارست و پی‌گیری مستمرش در اشعار شاعران پیش از خود، ویژگی‌های دیگر شاعران مؤثر در پیدایش سبک هندی؛ خاقانی، نظامی، کمال‌اسماعیل و... را نیز تا حدودی در اشعار خود داراست. گذشته از آن حافظ اگر صرفاً به شیوه‌ی شعرای معاصر و پیش از خود شعر می‌گفت، مطمئناً شهرتی را که امروزه دارد، نمی‌توانست داشته باشد و شاعری همچون شعرای متوسط عهد خود می‌بود، پس با هوشیاری و ذکاوت ویژه‌ای اشعاری سروده است که از اشعار دوره‌ی پیش از خود متمایز است؛ بدین معنی که هم از جهت محتوایی از اشعار متقدمان ممتاز است و در قالب غزل که بیش از هر موضوعی به مسائل عشقی اختصاص دارد، انواع موضوعات از جمله اخلاق، طنز، سیاست و... را راه داده و همراه با دیگر معاصرینش از جمله خواجو، سلمان ساوجی، عماد فقیه... از هنجار قدما عدول کرده است و هم از حیث صورت می‌توان آن را هم در محور افقی و هم در محور عمودی شعر در نظر گرفت و خواند بدون آن که - البته جز در برخی مواقع - خللی در دریافت معنا و مفهوم شعر ایجاد شود.

این ویژگی شعر حافظ را می‌توان در رابطه با ویژگی شعر شعرای پیش و پس از خودش مورد تأمل قرارداد، بدین معنی که شعر پیش از وی از ساختار استواری در محور عمودی شعر برخوردار است و بالعکس پس از وی در محور عمودی چندان استوار نیست و تکیه بر محور افقی و تک بیت‌سرایی است و بدیهی است که سبک هندی هم در صورت شعری و هم در مضامین شعری از اشعار حافظ متأثر است. از ویژگی‌های صوری شعر سبک هندی متأثر از اشعار حافظ و بلکه شاعران پیش از وی می‌توان به ایهام، متناقض‌نما، اسلوب معادله، تمثیل، واژگان و اصطلاحات عامیانه، تکرار قافیه، ردیف‌های طولانی، محوریت قالب غزل و... اشاره کرد.

اما در تأثیرپذیری انواع و مضامین شعری سبک هندی می‌توان به مدح، مرثیه، شکوائیه، طنز، اخلاق، انسان، خدا و... اشاره کرد.

این تحقیق بر آن است تا با معرفی انواع و مضامین و عناصر غنایی اشعار حافظ و بررسی نمود آن در اشعار شاعر شاخص سبک هندی - صائب - با ذکر شواهد نشان دهد که برخلاف باور عده‌ای که عصر صفوی را دوره انحطاط شعر و ادب فارسی پنداشته و معتقدند که شعر این دوره از شعر عهد پیش از خود گسسته است، با وجود نوآوری‌هایی که در شعر آن عهد به مقتضای زمانه صورت گرفت، شاعران آن دوره از تتبع و استقبال و نظیره‌گویی بر اشعار شاعران پیش از خود به ویژه حافظ غفلت نورزیدند. لذا این تحقیق به محتوای شعر تکیه دارد نه به صورت ظاهری شعر.

۱-۲- بیان مسئله

یکی از انواع اصلی ادبیات، نوع غنایی است و با توجه به این که انسان پیش از آنکه به بیان تأثیرات خود از محیط خارج پردازد، درگیر مسائل درونی خود است قدمت این نوع ادبی بیشتر از سایر انواع ادبی است. شعر غنایی یا لیریک (lyric) شعری است که به حوزه‌ی (من شاعر) مربوط می‌شود و با واکاوی اشعار شاعر می‌توان به دغدغه‌های روحی او پی برد. از آنجا که هیچ سبکی دفعتاً به وجود نمی‌آید، بدیهی است در سبک عراقی بسیاری از ویژگی‌های سبک هندی قابل مشاهده است. از جانب دیگر اساس فرم شعر در سبک هندی غزل است و بدیهی است ویژگی منحصر به فرد حافظ نیز غزل است. در تحقیق حاضر به لحاظ درون‌مایه‌های غنایی به بررسی شاخصه‌های غنایی اشعار سبک هندی با محوریت صائب پرداخته و زمینه‌های آن را در اشعار حافظ بررسی خواهیم کرد. در این فرایند در حوزه‌ی انواع و مضامین شعر غنایی به موضوعاتی نظیر عشق، عرفان، شکوائیه، مرثیه، خدا، انسان، مذهب، اخلاق و... و در بحث از عناصر شعر غنایی به عناصری همچون معشوق، عاشق، زمان، مکان و... پرداخته خواهد شد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش:

اهمیت و ضرورت این پژوهش از این جهت است که نشان داده شود سبک هندی دنباله‌ی روال منطقی سبک عراقی است و هرچند به مقتضای تغییر و تحولات اجتماعی، ویژگی‌های تازه‌ای را پذیرا

گشته ولی در اساس و بنیان شعری از مضامین شاعران پیشین چندان عدول نکرده است و این نکته با نگاهی گذرا به اشعار شاعران سبک هندی به ویژه صائب هویداست و اشارات مکرر شاعران این دوره به تأثیرپذیری از شاعران پیش از خود دلیل دیگری بر این مدعاست.

۱-۴- اهداف پژوهش

شهرت و محبوبیت و مقبولیت حافظ و تأثیرگذاری عمیق وی در شاعران پس از خود به ویژه صائب و همچنین ردّ گفته‌ی کسانی که معتقدند شعر عصر صفوی، عصر انحطاط شعر و ادب فارسی بوده و از گذشته‌ی ادبی خود گسسته است، مهم‌ترین انگیزه‌ی این تحقیق است.

۱-۵- فرضیه‌های پژوهش

۱. اکثر قریب به اتفاق انواع و مضامین غنایی اشعار حافظ در اشعار سبک هندی قابل مشاهده است.
۲. بخش قابل توجهی از عناصر غنایی اشعار حافظ در اشعار سبک هندی نمود دارد.
۳. درون مایه‌های غنایی سبک هندی با توجه به اقتضای زمانه تغییراتی را نسبت به اشعار حافظ در خود نشان می‌دهند.

۱-۶- روش تحقیق

روش تحقیق تحلیلی - توصیفی و شیوه‌ی گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است؛ بدین صورت که داده‌های تحقیق از طریق مطالعه‌ی کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالات مربوط به ادبیات غنایی، سبک هندی و اشعار حافظ و صائب به دست آمد، پس از جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز و بررسی‌های گوناگون به طبقه‌بندی داده‌های تحقیق پرداخته شد.

۲- فصل دوم

پیشینه‌ی پژوهش (ادبیات غنایی و سبک هندی)

درباره‌ی حافظ و اشعارش کتب، پایان‌نامه‌ها و مقالات فراوانی نوشته شده است و هرکدام از زوایایی به اشعار و احوال حافظ پرداخته‌اند. اما از جمله‌ی آنچه که درباره‌ی اشعارش نوشته‌اند و به بخشی از پایان‌نامه این جانب قرابت دارد؛ پایان‌نامه‌ای است تحت عنوان «بررسی شعر غنایی در محدوده - ی قرن ششم تا هشتم هجری قمری» که در سال ۱۳۷۸ توسط دکتر زرین واردی در دانشگاه شیراز نوشته شده است. در باب انواع و مضامین شعر غنایی در ادبیات فارسی، در کتب انواع ادبی و سبک - شناسی و تاریخ ادبیات و مقالاتی که در این زمینه نوشته شده است، اشاراتی یافت می‌شود که از جمله‌ی آنها که به طور مبسوطی در این زمینه اظهارنظر فرموده‌اند می‌توان به «انواع ادبی و آثار آن در زبان فارسی» تألیف حسین رزمجو و «درباره‌ی ادبیات و نقد ادبی» نوشته‌ی خسرو فرشیدورد و «انواع شعر فارسی» منصور رستگار فسایی اشاره کرد. چنان‌که پیش از این ذکر شد پایان‌نامه‌ی دکتر واردی به «بررسی شعر غنایی فارسی در محدوده‌ی قرن ششم تا هشتم هجری قمری» اختصاص دارد، ایشان در بحث پیرامون مضامین شعر غنایی فارسی کوشیده‌اند که مجموعه‌ای از تمامی آنچه که در کتب ادبی ذکر شده است گردآورند. با توجه به جامعیت انواع و مضامین و عناصر شعر غنایی در پایان‌نامه‌ی ایشان ما اثر مذکور را ملاک و معیار قرار داده و با توجه به تقسیم‌بندی ایشان از انواع - که خود ایشان انواع شعر فارسی را از کتاب رستگار فسایی اقتباس کرده‌اند - و مضامین و عناصر شعر غنایی، به بررسی آن در اشعار سبک هندی با محوریت صائب پرداخته و به زمینه‌های آن در اشعار حافظ نظری می‌افکنیم.

همچنین در کتب تاریخ ادبیات اشاراتی پیرامون تأثیرپذیری سبک هندی از شاعران پیش از خود از جمله حافظ وجود دارد. اما در زمینه‌ی "بررسی زمینه‌های غنایی سبک هندی در غزلیات حافظ" کاری صورت نگرفته است که امید است این پژوهش در انجام این مهم تا حدی خلأ موجود را پر کرده باشد.